

KREDITORIŲ REIKALAVIMŲ ĮMONEI, KURIAI IŠKELTA BANKROTO BYLA, PAREIŠKIMO PROCEDŪRA

Įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti įmonei bankroto bylą, jai draudžiama vykdyti visas finansines prievoles, neįvykdytas iki bankroto bylos iškėlimo. Įmonės kreditoriai, kaip jie yra apibrėžti Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (Žin., 2001, Nr. 31-1010) (toliau – Įmonių bankroto įstatymas) 3 str., t.y. fiziniai ir juridiniai asmenys, turintys teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievoles ir įsipareigojimus, tarp jų:

1) mokesčių, valstybinio socialinio draudimo įmokų bei privalomojo sveikatos draudimo įmokų nemokėjimo atveju – valstybės institucijos, įpareigos juos surinkti;

2) darbo užmokesčio nemokėjimo ir dėl darbo santykių atsiradusios žalos neatlyginimo atveju – įmonės darbuotojai (jų įpėdiniai);

3) žalos atlyginimo prievolės dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga perėjimo valstybei Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinojo įstatymo nustatytais atvejais – Vyriausybės įgaliota institucija;

4) paskolų, suteiktų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų, ir paskolų, gautų su valstybės garantija, negražinimo atveju – Finansų ministerija;

5) fiziniai ir juridiniai asmenys, pardavę žemės ūkio produkciją;

6) iš Europos Sąjungos lėšų suteiktos paramos negražinimo atveju – valstybės institucijos, administruojančios Europos Sąjungos lėšas;

7) kiti kreditoriai,

savarankiškai disponuoja savo reikalavimu į bankrutuojančią ar bankrutavusią įmonę ir yra laisvi nuspręsti, ar siekti tokio reikalavimo patenkinimo iš šios įmonės turto, t.y. turi patys išreikšti valią, jog siekia savo reikalavimo patenkinimo.

1. Reikalavimų pareiškimo terminai

Kreditorių reikalavimų pareiškimo bankrutuojančiai ar bankrutavusiai įmonei tvarka yra reglamentuota Įmonių bankroto įstatyme. Teismas, priimdamas nutartį iškelti įmonei bankroto bylą, šioje nutartyje nustato laikotarpį iki 45 kalendorinių dienų (iki 2012-03-01 pradėtiems bankroto procesams taikomas 30 - 45 kalendorinių dienų terminas) nuo šios nutarties įsiteisėjimo dienos per kurį kreditoriai turi teisę pareikšti savo reikalavimus, atsiradusius iki bankroto bylos įmonei iškėlimo dienos. Teismas arba jo pavedimu bankroto administratorius apie bankroto bylos įmonei iškėlimą įmonės kreditorius informuoja per 10 dienų nuo teismo nutarties iškelti bankroto

bylą įmonei įsiteisėjimo dienos. Informacija apie bankroto bylos iškėlimą įmonei teisės aktu nustatyta tvarka taip pat yra skelbiama leidinio „Valstybės žinios“ priede „Informaciniai pranešimai“ (be kitų duomenų nurodant ir datą, iki kurios bankroto administratorius priima kreditorių reikalavimus, atsiradusius iki bankroto bylos įmonei iškėlimo dienos, bei jų priėmimo vietą (adresą)) ir Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos (toliau – Departamentas) interneto svetainėje www.bankrotodep.lt (Departamento interneto svetainėje kreditorių reikalavimų pateikimo bankroto administratoriui terminas bei vieta (adresas) bus pradėti skelbti įdiegus technines galimybes).

2. Reikalavimų pareiškimo tvarka

Kreditorių reikalavimų tvirtinimas vyksta dviem etapais, t.y. pirmajame etape kreditoriai per teismo nustatytą terminą ir bankroto administratoriaus nurodytu adresu turi pateikti savo reikalavimus ir juos pagrindžiančius dokumentus bei nurodyti kaip įmonė yra užtikrinusi šių reikalavimų įvykdymą (pavyzdžiui, hipoteka) bankroto administratoriui, o šis per vieną mėnesį nuo minėto termino pabaigos, sutikrinęs gautus reikalavimus su įmonės buhalterinės apskaitos dokumentais, teikia juos tvirtinti teismui arba ginčija.

Kreditoriai savo reikalavimus ir juos pagrindžiančius dokumentus turi teikti bankroto administratoriui laikydamiesi bankroto bylą nagrinėjančio teismo nustatyto termino bei priemonėmis, kurios užtikrina, jog pastarieji tikrai pasiekė bankroto administratorių, pavyzdžiui siųsti registruotu laišku, įteikti asmeniškai. Tik kreditoriai, kurių reikalavimus patvirtino teismas, įgija Įmonių bankroto įstatymo 21 str. 2 d. nustatytas kreditoriaus teises:

- 1) dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir ginti savo reikalavimus;
- 2) kreditorių susirinkimo nustatyta tvarka gauti iš administratoriaus informaciją apie įmonės bankroto bylos eigą;
- 3) kreiptis į teismą dėl tyčinio bankroto nustatymo ir kreditorių susirinkimo priimtų nutarimų;
- 4) kreiptis į teismą dėl administratoriaus pakeitimo, jeigu kreditoriaus (kreditorių) teismo patvirtinti reikalavimai vertine išraiška sudaro daugiau kaip pusę visų kreditorių teismo patvirtintų reikalavimų sumos;
- 5) bet kuriuo bankroto proceso metu atlikti priešpriešinių vienas kitą reikalavimų įskaitymą pagal mokesčių įstatymuose nustatytas mokesčio permokos (skirtumo) įskaitymo nuostatas.

3. Termino pareikšti reikalavimą atnaujinimas

Minėtas terminas pareikšti reikalavimus įmonei nėra naikinamasis. Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 9 d. nustato: „*Teismas turi teisę priimti kreditorių reikalavimus, kurie buvo pateikti pažeidus šio straipsnio 4 dalies 5 punkte nustatytus terminus, jeigu termino praleidimo priežastis pripažįsta svarbiomis*“. Šiuo atveju kreditorius savo reikalavimą, jį pagrindžiančius dokumentus, nurodydamas vėlavimo priežastis, turi pateikti tiesiogiai teismui, nagrinėjančiam įmonės bankroto bylą. Šie reikalavimai gali būti priimami iki Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 9 d. nustatyto termino: „*kreditorių pareiškimai dėl reikalavimų, susidariusių iki bankroto bylos iškelimo, patvirtinimo, pateikti po šio straipsnio 4 dalies 5 punkte nustatyto termino, priimami iki teismo nutarties nutraukti bankroto bylą arba sprendimo dėl įmonės pabaigos priėmimo dienos*“ (Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 9 d. redakcija įsigaliojusi nuo 2012-03-01). Iki 2012-03-01 galiojusi Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 9 d. redakcija nustatė, jog kreditorių pareiškimai dėl reikalavimų, susidariusių iki bankroto bylos įmonei iškelimo, paduoti praleidus šiame straipsnyje nurodytą terminą (30-45 kalendorinių dienų nuo teismo nutarties iškelti įmonei bankroto bylą įsiteisėjimo), galėjo būti priimami iki teismo nutarties nutraukti įmonės bankroto bylą arba įmonę likviduoti dėl bankroto. Tik Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje buvo nustatyta šios taisyklės taikymo išimčių, t.y. „*Taigi kreditoriai, kurie nepateikė pareiškimo dėl bankroto bylos iškelimo remiantis ĮBĮ 5 straipsnio 1 dalies 1 punktu, apie tai, kad iškelta bankroto byla, gauna informaciją ĮBĮ 10 straipsnio 4 dalies 3 punkte nustatyta tvarka, taip pat gali gauti duomenų apie šį faktą iš „Valstybės žinių“ priedo „Informaciniai pranešimai*“. Pažymėtina, kad ĮBĮ 10 straipsnio 4 dalies 3 punkte nustatytos pareigos vykdymas priklauso nuo to, kiek tiksliai yra teismui ir (ar) administratoriui pateikta informacija apie įmonės kreditorius, todėl tokiu atveju, kai duomenų apie kreditorių nėra ir dėl to pranešimas neperduodamas, taip pat kai apie šį faktą nesužinoma kitaip, kreditorius ne dėl nuo jo priklausančių priežasčių negalėdamas įgyvendinti įstatymu jam suteiktos teisės negautų įstatymo saugomų teisių apsaugos ir patektų į teisiškai nepateisinamai blogesnę padėtį palyginus su kitais kreditoriais. <..> **Dėl nurodytų argumentų kasacinis teismas konstatuoja, kad kreditorių reikalavimai, atsiradę iki bankroto bylos iškelimo dienos, gali būti reiškiama iki teismo priėmimo nutartį nutraukti bankroto bylą arba sprendimą dėl įmonės pabaigos**“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2007).

4. Reikalavimai, kurie perduodami įmonės bankroto bylą nagrinėjančiam teismui tvirtinti be atskiro kreditoriaus prašymo

Įmonių bankroto įstatyme įtvirtintas bendrasis principas, jog kreditoriai yra laisvi nuspręsti, ar nori pareikšti reikalavimą bankrutuojančiai ar bankrutavusiai įmonei, kuri šiems liko skolinga. Tačiau Įmonių bankroto įstatymas nustato išimtis, kada atskiras kreditoriaus prašymas yra nebūtinai, siekiant įtraukti jį į įmonės kreditorių sąrašą. Įmonių bankroto įstatymo 10 str. 4 d. 4 p. nustato bankroto bylą nagrinėjančio teismo pareigą pranešti kitiems teismams, nagrinėjantiems bylas, kuriose įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai, apie bankroto bylos iškėlimą, pranešti ikiteisminio tyrimo įstaigoms, prokuratūrai ar teismams, jeigu baudžiamosiose bylose pareikšti bankrutuojančios įmonės kreditorių civiliniai ieškiniai, ir proceso įstatymo nustatytais atvejais perimti nagrinėti šias bylas, visus su šiais ieškiniiais susijusius dokumentus taip pat pranešti ikiteisminio tyrimo įstaigoms, prokuratūrai ar teismams, jeigu baudžiamosiose bylose areštuotas bankrutuojančios įmonės turtas, ir proceso įstatymo nustatytais atvejais perimti turto arešto dokumentus, pranešti antstolių kontoroms, kurioms yra pateikti vykdomieji dokumentai dėl išieškojimo iš šios įmonės ar dėl jos turto arešto, o antstoliai, vadovaujantis Įmonių bankroto įstatymo 18 str. 1 d., ne vėliau kaip per 15 dienų nuo teismo nutarties iškelti įmonei bankroto bylą įsiteisėjimo dienos perduoda bankroto bylą nagrinėjančiam teismui vykdomuosius dokumentus dėl išieškojimo iš šios įmonės ir praneša apie tai turto saugotojui bei ieškovui.

Atsižvelgiant į aukščiau nurodytas Įmonių bankroto įstatymo nuostatas, kreditoriai minėtais atvejais gali būti įtraukiami į įmonės, kuriai iškelta bankroto byla, kreditorių ir jų reikalavimų sąrašą be papildomo prašymo.

5. Kreditorių reikalavimų rūšys

Įmonių bankroto įstatymo 21 str. 1 d. nustato: „Teisme iškėlus bankroto bylą, kreditoriai turi teisę per teismo nustatytą laikotarpį perduoti administratoriui *savo reikalavimus* ir kartu pateikti juos pagrindžiančius dokumentus, taip pat nurodyti, kaip įmonė yra užtikrinusi šių reikalavimų įvykdymą“. Pažymėtina, jog Įmonių bankroto įstatymas neapibrėžia kreditoriaus reikalavimo sąvokos – ar tai tik piniginio pobūdžio pretenzija, ar gali būti, pavyzdžiui, reikalavimas perduoti tam tikrą daiktą ir k.t. Kreditoriaus reikalavimo samprata yra pateikta teismų praktikoje, kuri pripažįsta, jog šis reikalavimas gali būti ne tik piniginio pobūdžio, bet ir kitokio pobūdžio turtiniai reikalavimai „*Ieškovė su atsakovu, kuriam vėliau buvo iškelta bankroto byla, sudarė buto statybos sutartį, pagal kurią atsakovas įsipareigojo pastatyti ir perduoti ieškovei butą. Ieškovė prašė pripažinti sutartį buto pirkimo - pardavimo sutartimi, nes didžioji dalis kainos sumokėta, ieškovė bute apsigyveno. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino, o*

apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė. Ieškovė pateikė kasacinį skundą. LAT pažymėjo, kad iškelus įmonei bankroto bylą, teisinė galimybė pareikšti ne tik piniginio pobūdžio, bet ir kitokius turtinio pobūdžio reikalavimus, siekiant daikto išreikalavimo ar nuosavybės teisės pripažinimo, neturi būti ribojama vien tuo pagrindu, kad bankroto byloje jau yra patvirtintas kreditoriaus finansinis reikalavimas, o turi būti suteikiama, kad į bankrutuojančios įmonės turto masę nepatektų galimai jai nepriklausantis turtas. Būtent todėl ir nagrinėjamu atveju ta aplinkybė, kad ieškovės, kaip vartotojos, finansinis reikalavimas dėl už butą sumokėto avanso priteisimo buvo patvirtintas atsakovo bankroto byloje, neatima iš jos teisės reikšti daiktinio pobūdžio reikalavimą, nes galutinis ieškovės tikslas - ne pinigų priteisimas, o nuosavybės teisių į butą pripažinimas. LAT pabrėžė, kad kai nekilnojamojo daikto pirkėjas – vartotojas – už pastatytą būstą yra sumokėjęs didesnę dalį sutartos būsto pirkimo kainos, perdavimas pirkėjui neįformintas sutartyje nustatyta tvarka, tačiau būstas faktiškai perduotas pirkėjui, tolesnis sutarties vykdymas nutrūksta dėl pardavėjo – rangovo – verslininko bankroto, o vartotojas gali būti ginamas CK 6.401 str. 5 d. nustatyta tvarka pripažįstant pirkėjui nuosavybės teisę į statomą būstą. LAT pakeitė apeliacinės instancijos teismo sprendimą“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011-06-08 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-261/2011).